

Delavski list

Časopis za interese slovenskega delavskega ljudstva.

Članki: Mednarodni delo, Voda krepak.

Uredništvo in upravnništvo je: **Via Annalia 7 in 5.**

Izahaja vsak prvi in tretji petek meseca. Velja za celo leto 1 gill. 20 kr., za pol leta 60 kr., za četrti leta 30 kr. — Posamezne številke 4 kr.

Sodrug! in delavec, skrbite vedno za razširjanje lista

Delavci! Delujte in agitujte uže sedaj za delavski praznik 1. maj.

Vabilo na naročbo.

S Stev. 7. se je pričelo novo četrtletje za naročbo

„Delavskega lista“.

Pri tej priložnosti z veseljem poročamo, da si je „Delavski list“ pridobil zaupanje pri zavednem slovenskem delavstvu. Toda, velika je še delavskih krogov, katerim delavski časopisje ni znano, in tašak je boj delavski uskovini za obstanek. Ako hoče nje-nej nalogi zadostiti, ako hoče biti in ostati važna in dobro orožje v borbi za osvobodjenje proletarijata, potreba je neprestana agitacija naših sodrugov za razširjanje.

Sodrug! bodite neutrujno delujoči pri vabljenju naročnikov. Listi v ta namen so vedno na razpolaganje.

Prosimo, tudi da bi nam sedanjí naročniki zvesti ostali, ter naročnino kmalo ponovili, kakor tudi novih naročnikov pridobili.

Upravnništvo.

LISTEK

Kapital in delo

Ako se denar odtegne kroženju ali prometu nastane zaklad. Vsakdo, kdor blago prodá, brez da bi drugo nakupil, napravlja zaklade.

V začetku prometa z blagom sprejme se preostanek uporabne vrednosti v denar, in tako zadobi zlato in srebro pojem ali izraz preobilost ali bogastvo. Nekateri narodi z manj razvitim delom, nakopivali so zaklade na poseben način: zakopali so jih.

Ker množina cena in hitrost v prevo- denju blaga, katero se nahaja v prometu, potrjeno je obili menjavi, tako zahteva promet enkrat več, drugokrat manj denara. Potreba je, rekli bi, takozvana skladišča v

Naš največji sovražnik.

(po Volkspresse).

Meda razpustila slovitu povratku nad krdeli proletarjev, oni stopajo z poredig- njeno glavo, ki bleščedi očmi in pomislí ustni. Ako se molčan beriti brani in kreše: „Jest imam družino“, tako pravi delavec: „Jest se boju- jem za moje otroka“.

„Jest se bojujem za moje otroka“, pusti Lisagary v svojej zgodovini čez Komunno 1871, zaklicati proletarja, kateri je v boju za najsvetejšo lastnino človeštva, zoper oboroženo borgoizijo (bitaj borbovazijo) delavstvu boja odrekal ter kajpa z samostavnim in poptiljenim z odločnostjo samostal. Parizski proletarjat seveda je bil k takemu postopku prisporan, ker ga je zatiranje, podjarmljenje in gospodarstvena sužnost pred tem dogodkom naredila k *prevaratu nagnjenega*.

In akoravno je v boju kot obrekovan padel, ako se takrat zvijača, izdaja in v prvi versti sila zvezanih moči denarja, človekoljubje na križ pribila, človeštvo, seveda le delavno, je jokalo čez premagane.

Dandanes je seveda boj proletarijata za boljši obstanek običajno drugačen, delavstvo je prišlo do boljšega spoznanja, in tukaj moramo govoriti z Bebel-om kateri je v nemškem državnem zboru 9. decembra 1890 poudarjal da ako bi socialdemokracija le hotela poskusiti, z silo svoje cilje proizvesti, bi bila država ne le samo danes, temveč vedno v položaju, z svojimi sredstvi sile, katera so (državi) na razpolaganje, socialdemokratijo

katera se denar iz prometa odteka in zopet v promet spravi. To so banke.

V trgovini je denar največkrat računaska svetinja in ne plačilno sredstvo. Večina se na papirju pogaja in računij- različne osebe, katere enkrat kupijo in potem zopet prodajo, mej seboj. Le razlika (diferenca) se od časa do časa v pravem denaru obračuna.

Nastane pa v tem prometu motenje, imenuje se to denarna kriza, katera se s tem odkrije, da vsakdo hoče imeti pravi denar in nikomur ni služeno le z domišljeno papirno vrednostjo.

III. oddelek. Promena denara v kapital (bogastvo).

Videli smo, da je poleg prvotne oblike prometa z blagom blago-denar-blago nastopila tudi neka druga: denar-blago-denar. Na mesto prodati, da se zamore kupiti, torej kupiti za

ugonobiti, ter da je že pred leti omenil da so časi prešli, v katerih se je zamoglo misliti, z starimi sredstvi sile obstoječi državni in družbinski red prekucniti, da živimo v razmerah, kjer bi za to vse drugi faktorji prišli v uprašanje, da bi se zamoglo, ako bi predruženje državnega in družbinskega reda potrebno postalo, isto tudi drugim potom dovesti.

Toda k izpeljavi na ta ali oni način morajo biti junaki. Mi pa — ljudstvo — smo vedno držali k našim junakom, od Graccho- sor do Ulricha v. Hutten, od nesentih črtov vojaka kmotov do Robt Blam-a in črtov neznan, kmetov Blam-a; in tudi oni svetniki, kateri so od nesentih črtov, katero vidimo v njihovi oholosti, in črtov svetnik, katere slišimo, ne bodo doprinesli proletarijata, nam, varo vzeti, da se morajo vedno zopet junaki roditi.

Naš čas je združil na tisoče krajev razkropljeno prizadevanje stoletij v eno skupno terjatev. Vsakemu je lastnina njegov čin. Nobeden nima pravice skopljevati (wuchern) z delom družih.

Priprosta terjatev, celo zahtevanje. In vendar se je vzdignila vsa družba moči zoper ujo kot jeden mož. Kakor v križavskih voj- kah jaha duhoven zraven viteza in kakor v vojskah kmotov divja gospod in hlapci zoper prositelje za pravico.

Da, tudi hlapci zoper hlapca!

Is zakaj?

Gibanje delavskih množic, katerih cilj je popolnoma predruženje dananjega druž-

prodati. Torej je razloček mej denarom kot takim in kapitalom. Denar, kateri je zadnje kroženje v prometu storil, spremeni se v kapital.

Opazili smo skoraj, da bi bila velika bedarija, denarno vrednost proti enaki denarni vrednosti menjavati. Pri menjavi z blagom ne zadobimo isto, temveč menja se ena uporabna vrednost za drugo. Tu pa zadobimo denar za denar. Torej mora nekaj na sebi imeti, da se s to menjavo pečamo, in to je, da denar menjamo za več denara. Oba b to prvi in tretji sta cena, denar d služi le kot menjalno sredstvo; oba d in d v drugi primeri nista nikaka cena, ker mora zadnji d večji biti, nego prvi.

Pri trgovkem kapitalu nastopi kupovanje, da se draže zopet prodaja, naj jasneje na dan; tudi obrtnijski kapital ima isto nagnenje.

Kako nastane torej višja vrednost blaga? Ker kapitalisti svoje blago nad pravo vred-

benega reda, ima veliko in močnih sovražnikov, kateri se sploh še dobro in zadovoljni čutijo, razredi ljudstva s predpraviciami — posestniki in gospodujoči. Najbolj nevarni in najhujši sovražnik proletaričnega gibanja pa ni za iskati v verstah njih takorekoč naravnih nasprotnikov, temveč v svojih kolonah.

Kako se imenuje sovražnik, kateri nas zatiruje, javem kapitalizma zdobiti?

Ta sovražnik se imenuje brezbriznost. (Indifferentismus). Mlačnost, topoglavost in hlapčevstvo so, v katerih velika delavska množica naprej živi, in ta brezbriznost veliko več škoduje ljudskemu gibanju nego vse zatiranja gospodujočih in stiskanje posestnikov.

Na pol prijatli so nam nevarnejši nego najščilitejši sovražniki, in da se pravičnost ne razvije ste vzrok vi, *ei brezbrizni, ei katerim je vse jedno!* Vaša narodna in vendar zopet mejnarodna topoglavost je vzrok da se ne izvrši zadosti kmalo prerod človeške družbe v korist vseh ljudi naj si bodo ktere kakoli razreda ali stanu.

Večidel teh brezbriznih nima zoper tujratje delavstva nič za oporekati, so takorekoč za videx prijatli teh nazorov. Ali oni mislijo da bode gibanje odvijajoča ideja sama do ureditvenja prodrla, ali pa mislijo saj to bo še dolgo let trajalo in nji! na pomoč pride pozneje tudi še prav. Navadno nosijo taki ljudje znane fraze po ustih: „brez mene se bode tudi zgodilo“ ali „kadar pride pravi čas bodem jest tudi zraven!“ in poleg tega roke leno v naročju deržijo ali pa pesti v žepu stiskajo, oni so največ vzrok nepotrebnosti in škodljive počasnosti delavskega gibanja.

Zatorej vojako, največjemu sovražniku, zoper brezbriznost! Ko vraga z vnevarjenostjo, kuneč naj bode hlapčevstva! — Življenje, pridruženje in gibanje, naj bode znak in bojni klic vseh delavcev in njih je svet, veliki, bogati in krasni svet!

(Dalje prih.)

Državnozborske volitve!

Volilno gibanje je v polnem teku. Povsod raz jasnujejo razne stranke svoje načela, in kandidate propovedujejo kako bodo ljudstvo osredili in raznimi postavami in akciji. Vsaka stranka hoče imeti več zaslug za ljudstvo, vsaka h če biti bolj patrijotična nego druga, vsaka hoče meli prvo mesto v korist občega blagostanja i t. d. Mi delavci se namo vprašati, katera stranka pa je — endar v resnici storila kaj dobrega za obče blagostanje torej tudi v korist delavcev, in tudi k kor se pravi, malih ljudi, obrtnikov, malih kupcov itl, kateri tudi niso na boljem, ukoravno se še vzdigujejo

nostjo prodajejo? Ne, ker kapitalisti, kateri prodajejo, bi morali tudi nad pravo vrednostjo kupovati in tako bi dobiček pri prodaji s škodo kupovanja enak bil. Vrednost se ne pomnoži. Ako kapitalist na premer zamenja pšenice vredno 40 gld., za vino vredno 50 gld., ima dobička 10 gld.; ali vrednost obeh stvari pšenice in vina je 90 gld., pred kakor po menjavi. Vrednost se ne pomnoži po kupu in prodaji. Ako trgovec iz 100 gld. po prodaji njegovih stvari, kave, sladkorja itd., naredi 110 gld., prinese mu potem vsaki gld. 1 gld. 10 kr. Ako zopet nakupuje, ima za uporabo 110 gld.; novih 10 gld., mu zopet prinese tako vrednost kakor zvirnih 100 gld. Tako zadobimo dohodek na dohodek. Pri davcih trgovin imenujemo to skupni dobiček in vendar je to, davci v pokriti obliki, pri trgovin z blagom isto prav za prav je vse jedno, jeli blago, s katerim trgovimo, kava ali denar. Pri enemu je pa prepovedano, pri drugemu kot postavni dobiček dovoljeno.

ponavladno čez delavce, ali se imamo kateri stranki za zahvaliti, za kakšno postavo v korist delavskega ljudstva? Mi si moramo odgovoriti na to da je in nobena zmed različnih strank s katerih je bil sestavljen razpukčeni državni zbor in razno barvna vladna večina, katera bi se bila le v istini spomnila delavskega ljudstva, raz m par posamičnih mož nobena stranka vstopila za temeljito zboljšanje pa postavodajni polt. Šker se je bavil državni zbor s socialno reformo, toda vse kar se je zgodilo je tako nedostojno, da niti za pičico ne ovira splošnega občanja ljudstva. V istini se je le na eni strani nekaj dalo ali bolje pokazalo, da se je tam tože na drugi strani več uzelo.

Ogledimo si n. pr. postavo v zavarovanju delavcev v slučaju bolezni, stem se je delavcem takorekoč našel davk, z navidezno dobredelnostjo, tako so se olajšale obline na stroške delavcev, breme prekrbljenja utonih se je naložilo delavstvu, pri tem ko so naraščali indirektni davki, s katerimi je z al vpokojeni finančni minister Dunajevski tako umetelno napraviti ravnotežje v državnih dohodkih in izdatkih. Indirektno davke pa nosi zopet zgolj delavstvo, ko so naloženi na livež, torej mora pri vsakemu kosčeku kruha katerega kupi davak plačati.

Ali je bilo morebiti v korist ljudstva da se je dala tovarnarjem sladkorja na milijone gld. bonifikacije da zamorejo vzdržavati podjetja, na drugi strani pa se naložil davak na sladkor?

To so čini državnega zbora z vladno večino slovaških konservativnih elementov. Sveda iz razveda posestnikov, od katerega so izvoljeni državni poslanci to moramo omeniti, za kar je tudi umevno da nobena parlamentarna stranka ne vstopi za delavsko ljudstvo, ker imajo je posestniki volilno pravico. Da se je pa sploh kaj storilo za ljudstvo pa ni zaloga nobene stranke, temveč čisto malobnega uprašanja katera z vedno večjo silo trika na državna vrata.

To je tudi vzrok da se je volilna pravica nekaj razširila ter so zadobili pravico voliti takozvani polakarji, kateri plačujejo 5 f. direktnega davka na let.

Stem zamorejo voliti tudi nekaj pristašev e-line stranke katera se zamore kot prava ljudska stranka imenovali, to je socialna demokracija.

Zatorej je vstopila tudi nekaj per vikrat v volilno gibanje. Mi delavci zamoremo le zato sranko agitirati, ker je e-line katera terja pravice za delavce, to je za splošno ljudstvo. V prvi vrsti splošno volilno pravico za vse zastopa. Dokler ne bomo imeli splošne volilne pravice tudi namoremo državnega zbora spoznati za ljudski zastop. Tisti poslanci kateri ne vstopijo za splošno volilno pravico so sploh sovražniki delavskega ljudstva, in ako se še tako veliki ljudski prijatelji štejejo. Delavci agitujte le za kandidate so-

Trgovec P. kupi od H. za 100 gld. kave ter jo proda I. za 110 gld. P. imel je torej 100 gld., H. kavo v vrednosti 100 gld., in I. 110 gld., vsi trije skupaj 310 gld. Taka je stvar pred menjavo.

Kako pa izgleda po menjavi? P. ima 110 gld., H. 100 in I. kavo v vrednosti 100 gld. skupaj torej zopet 310 gld. Kaj se je zgodilo?

Vrednost kave ni pomnožena, ker je iz posestva od enega prišla v drugo. Morebiti je bila kava 110 gld. vredna in H. jo je prečno P. prodal; potem je imel H. prvotno vrednost 110 gld., P. 100 gld. in I. 110 gld., skupaj 320 gld. Po menjavi ima H. 100 gld., P. in I. vsak 110 gld., skupaj torej zopet 320 gld. Edini razloček je ta: 10 gld. iz žepa H. prišlo je v žep P.

Tudi je mogoče, da je kava 105 gld. vredna, P. kupi jo za 100 gld. in proda za 110 gld.; potem imajo vsi skupaj 315 gld. Po menjavi ima H. 100 gld., I. kavo v vre-

delna demokracija in volilni volite le ste, ker so taki postavljenci. Delavci in prijatelji! nam nam je pokazati da terjamo splošno volilno pravico, v to izrabimo volilno gibanje

Shod podzemskih delavcev.

Resolucija k II. točki:

Življenje podzem. delavcev je počasno hiranje pri slabej plači in dolgem delu in vedni nevarnosti življenja. Podzemski delavec, kateri ustvarja temelj, na katerem stoji vsa produkcija in moderna kultura, nima nikakega deleža od tega sadu. Nehalo bode to, ako se odzdrani kapitalistično gospodarstvo. Ne moremo pa tako dolgo čakati mi hočemo in moramo nje sodaj skrbeti, da mi in naši otroci ne propademo v siromaštvu. Zatorej zahtevamo, kakor proletarijat vseh dežel, skrajšanje delavnega časa. Za podzemsko delavce je to še potrebnejše, kakor vsem drugim delavcem, kar je tudi pripoznano od vseh ljudi.

Mi hočemo toraj postarano upeljano osmereno delo, v katero naj se vračuna vpeljevanje in vna. Prepevane naj bo več nego 6 štbt po 8 ur delu na teden, razen pri nevarnosti za ljudi in jama.

Pa tudi prenapetost delavcev po akordnem delu jih uničuje. Delavce se pri tem sila, da postane lastni sovražnik, svojo moč agočaj zapravi, ter življenje v nevarnost stavi, zato zahtevamo postarano preporod akordnega dela. Zadržek (menda) pa ne sme pri tem trpeti la postati manjši, in tudi ne sme prepaučen biti krutosti posestnikov. Mi hočemo minimalni zadržek, kateri naj se določi po krajevih razmerah.

Predno ne bode postavno določeno, bodemo mi s vsami močmi delali, da po trdi organizaciji in neutrudni agitaciji neman dohodemo.

Pri nastopu vode v lahr, slabega zraka, vročine, sopara, ogaja in sploh nevarnih položajev v lahtu, naj se delavni čas na last, eventualno štiri ure skrajša, pri tem pa naj se pušča zaslužek v normalni visotini.

Vsa običajna knapovska obhajanja naj se odstranijo in le 1. maj kot občal praznik določi.

Resolucija k III. točki:

Nova postara o bratoččinah, katera bi imela prinesiti red, dosedaj ni bila izpeljana. Ako se to tudi zgodi, probi se nam, da nali ušitli, za katere smo leta in leta plačevali bode zmanjšani, da naše starostno prekrbljevanje bode hiter doživljanje slabe oskrbi in pomanjkovalnemu nadzorstvu države. Mi protestujemo proti temu, da smo vseh zakriviljenja družih oropani. Mi zahtevamo, da država, katera je dopustila, da smo tako dolgo kravato zažuleni denar plačevali tudi naše zahtevne zagotovi in garantira.

dnosti 105 gld., in P. 110 gld., torej je P. od H. in I. po 5 gld., skupaj 10 g. zažulil.

Na noben način se ne bode nova blaga ne bode nova vrednost. Tako obegati eden na stroške družega. Menjalna vrednost je, kakor sme videli, določena po občnem človeškem, družbenem potrebnem delu, katero potrebuje za izdelovanje blaga, merjeno po času, potem lahko vsak posestnik blaga priklopi novo vrednost svojega dela, ako je na primer iz platna naredil srajce; pridrejana pa bode le toliko več vrednost, kolikor dela tiči v blago. Višja cena bode to tudi izražala. Kedor torej vse vrednosti vzame, kak r. da, onistvoji si znesek ptujega dela, ker vrednost obstoji e-line le na delu.

Ta skupuska udanost na znesek ptujega dela je predpogaj bogastva (kapitalizma) in odprava skupuske postave (v Holandiji) po prizadevanju liberalcev je bila čisto naravna, ker ni nobenega uzroka, isto dejanje pri blagu odobravati pri denarju pa obsojiti. (dal. p.)

Mi protestujemo dalje proti bratovščini, katere so voljene po podjetnikih, kateri je izrabljajo v njihove osebne prednosti; starost, o kateri oskrbjevanje nastopi je pri našem tečajnem in uničevalnem delu nima, nego pri drugih podjetjih morda, ne vijejo nego 45 let. Za oskrbljevanje imajo se trdna določila postaviti, da ne bi kaka premnogokrat odvisna oseba sama določevala.

Poznje naj bodo dostojne na kakor kaka miločina. Na vsak način morajo naši posestveniki najmanj toliko dobiti, kakor drugim delavcem daje zatratjanje proti nezgodam.

Ker knapovske bratovščine (Werksbruderschaften) samosvobodo nemožno delajo, koalicijske postavijo in slobodno preseljevanje uničujejo, zahtevamo odstranjenje vseh takih bratovščin in ustanovitve *realističnih bratovščin*, katere naj oskrbujejo delavci sami, katerih nadzorstvo in nadredstvo naj se držiavao centralizirane v državni zvezi bratovščin podzemskih in plavilnih delavcev.

Pri teh imajo biti zahteve vsega podzemskega in plavilnega delavca enake, ako je v eno ali drugo bratovščino vplaval in mora vsaka zguba zahtev izključena biti. — Pri izstopu podzemskih delavcev iz dela in prestop h kakemu drugemu poslu, naj se uplašila, katera je plačeval v bratovščino isti penzijiaki blagajni odkadoje, h kateri spada delavec v novi stroki, ako je sicer pri dotični stroki, tako ugodna uprava kakor pri bratovščinskih. Ako pa take upeljave ne obstoje in ako jak delavec ne vstopi v nobeno industrijsko podjetje kot tak, potem naj se mu vrodi znesek v gotovnik.

Te vloge ali uplatila povrneje se le iz penzijiaki ali invalidnih blagajnic, nikakor pa ne iz bolniških blagajnic.

I. Dosek: Shod podzemskih in plavilnih delavcev protestuje proti *uzornim pravilom*, katere je dal 1. decembra t. l. izdelal, katere v množici odstavkih na škodo delavcev postavijo protiprivno.

2. Dosek: *Pravila* podzemskih delavcev na nadzorstvo *uzornih* podzemskih delavcev, katere vsaki neposrednega ali posrednega nadzorstva v naslednjem ima podjetnik nastala škoda popolnoma bratovščini povrniti. Določba in izterjatev ima se zgoditi na političnem potu.

3. Dosek: Zahtevati se ima, da se vsakemu delavcu vroči pravila bratovščine in službeni red, kar se s-adaj premeognbrat ne zgodi.

Dalje je bilo priporočano pri prenosnih bratovščin, najbi pravil poslali uredništva „Arbeiter Zeitung“ ali „Arbeiterzeitung“, na Dunaj da se strokovnjaku pregledajo in odobri. Tudi se je sklenilo, da se tudi od strani izdelajo vsena pravila in da jo v tisk.

K. & točki: Strokovna organizacija in strokovni listi, poročali je sodrug Knor. Navajal je, da je vrhica centralna zveza podzemskih in plavilnih delavcev potrebna in po postavi mogota, ali razrešila se bodo na praktični nadzorovanih oblastih. Zato naj je najbolje, da se ustanovi sedaj strokovna društva za okraje ali podjetja, in te potem v svojo skupino. Listi ali tiskovine imajo zasodaj biti le nemški in češki, moraj pa enotno vojni biti. Daljša debata, katera se je še vtorek dopoldne nadaljevala in katera se je tudi dotikala mestov izhajanja listov (Dunaj ali Severočesko), prepustilo se je odboru 12 moč, kateri je bil v to izvoljen. Listi ima s sklicatelj tega shoda vse pripraviti okribeči; ima tudi poslali odposlana k sveto-nemu shodu vseh podzemskih delavcev, kateri bodo 15. marca 1891 v Parizu. Vsprejme se tudi resolucija glede izkušnje pri štrajkih enoglasno. K sklepu se pa zaper s ponosom in navdušenostjo pesem: „Lied der Arbeit“.

To je povričen posnetek pomenljivega dneva in organizacija teh modernih sutfjev, spoznali so, kako dandaneč vsakdo spozna ako ni odveč kratkoviden da: „V slovi je moč!“

Devetnajsto stoletje.

Sloveči ameriški romanopisec Elvard Bellamy popisuje devetnajsto stoletje takole:

Da se dobro razumje, kako ljudje v tem času živé in kakoršne so razmere mej bogatimi in siromaki se najbolje primerja človeška družba z velikansko kočijo. Pred to kočijo je vpreženo brez števila ljudi. Kočija je *hičota*, ki neprerušoma s bičem priganja. Vendar se pride le počasi naprej. Cesta je strma in grudasta. Dasiravno pa je pot tako težavna je vendar kočija napolnjena z ljudmi, ki tudi v najhujših klancih ne stopijo iz voza. V kočiji sedeti je prav prijetno in zračno. Potovalcev ne nalleguje noben p'ab, oni lahko razgledujejo okolico in presojujejo, kako ta ali oni izmej vprežencev vleče. Vsak si želi tak sedeč pridobiti in ga potem svojemu sinu zapustiti. Po kočijah pravilih sme vsakdo svoj sedeč komur hoče prepustiti. Vendar se tak sedeč tudi lahko izgubi. Ker je pot nevarna, pri vsakem sunljeju veliko potovalcev iz kočije pade. Kdor pa pade na tla, jo prisiljen takoj zagrabiti vrvi in to kočijo vleči, v kateri je ravnokar sedel. Sveda imenujejo to vsi veliko nesrečo. Oni, ki so v kočiji, živé neprestano strahu, svoje sedelce izgubiti.

Pa vpraša sei ali potovalci samo nase mislijo? Ali ni to ugodno življenje neprerušoma, če se primerja z osodo bratov in sestev, ki so vpreženi v voz? Ali nemajo usmiljenja z onimi, katerih jih samo srečen slučaj razloži?

O pad; usmiljenje pokazujejo večkrat oni, ki so v kočiji, z vpreženci; posebno t'krat, keđer je cesta posebno slaba ali klanc velik. Ob tacihi prilikah je neznano neprijetno videti, kako obupan se trudijo upreženci, kako keđerita pokakajo in nazaj odstavajo in kako kočija k'kolikrat bičena po njihovih hrbihi pota. Ob tacihi časih potovalci se usmilenci lepa besede, jih pomilujejo, reproducirajo jim obljubujejo plačilo za njihov trud v t'obnih. Drugi potovalci pa skledajo na nazida za ranjene in polomljene uprežence. Vsi so teh misli, da je prav sitno, da je voz tako težak in vsi se odlašujejo, če je kakošno nevarno mesto na cesti prestano. To pomilovanje pa ne izvira iz usmiljenja do uprežencev ampak večinoma iz tega, kar je na tacihi krajih nevarnost velika, da se voz preobrerno in da potovalci pridejo ob svoje sedelce.

Glavni vseh pogleda na ubogo upreženca, ki se mučijo s tem da voz vlečejo, je ta, da potovalci se bolj občutijo vrednost svojih sedelcev in se jih še bolj trdo drže. Če bi potovalci bili varni, da ne bodo nikdar iz kočije vrženi, tedaj bi se vrlo malo brigati za upreženca; k večjemu bi za mazila in obveze ranjenih in p-lomljenih nabirali.

(Pogled iz l. 2000 na l. 1887. Homas).

DOPISI.

Iz Istre, 25. avgusta 1891. (Izvirni dopis.)

Ima vsakdo svoje osebne prostostije ravnanje, ki mu ni dovolj imati v delavskih listih o prestopkih „uradni moči“ (Amtsgewalt) čudno, neverjetne stvari; ampak pri nas na Volskem se posebno odlikujejo gospodje na sivnem okri glavarstva, ki se s-odvovalnosti (autorität) tiče.

Dne 21. januarja t. l. zaukazalo je slavno c. kr. okrajno glavarstvo na podlagi naše postave „za potepuho“ patroliranje po cesti in po hišah; katera postava se pa tukaj tako razume, da se vsacega delavca zvanči ako nima delavske knjuzice v žepu, ali pa če ga gg. žandari, policijsti in financari osebno ne poznajo. To pa še ne zadostuje ampak „patrole“ so po noči od 9-3. zjutraj predle v več zabuhlih hiš, kjer počivajo trudni de-

lavci; da bi se prepričali od osebnihi slavnvalcev.

Kakor nam je znano mora delavec takaj pri ustupu po §. 1. del. knjuzice gospodarju izročiti svoj izhaz; dreh po imeti ne sme.

Uskok tega se tudi 20 letni krojaški pomagaj Anton Šilvar ni mogel izkazati, in zaradi tega je bil ob pol 11. uri iz postelje potegovan, kihih poročta hitnega gospodarja, da je priden in polien mladenič, in da je še čez 4 mesece pri njem ne etanovanje; brez da bi bil en dan pri delu manjšal torej je popolnoma prepričan o njegovih postenosti.

A vse to ni nič pomagalo, mladenič se je moral hitro napraviti, in potem ga je patrula peljala v nek zaprti prostor, kjer je še bilo kakih 30 delavcev z enakimi dogodbami, ali pa da se bili na cesti zasledeni.

Gostilna soba v Škrbice, kjer so bili zaprti ti mladeniči je po tleh z kamenjem položena in nič zakurjena; v kateri stoji 4 mize in dvajset stoli.

3 mesecem se je tako ravnilo, kakor s sodarimi kmeti in so morali do pol 10. ura vsak dan se je staviti proti štrideci dopolnilo in potem so bili v gumi vrstah v okrajno ječo, katera pa tudi ni bila nič zakurjena in smrdela nepopeljivo. Zjutraj so je podale vod gospodarjev z ožnimi knjižnicami črtati svoje delavce, kateri so pa bili kratko odpravljeni z odgovorom „bodo še danis izpuščeni“.

Ko je prišel o pol dvanajsetih imenovani g. Šilvar pred g. okrajnega komisarja je bil vprašan: „No kaj je z vami“ odgovor „nič“ potem je dobil nazaj delavske knjuzice, katero je prinesel neki od gospodarja poslani delavec za izpust Šilvara. Tako je šele opoldne dobil svojo prostoto vse zmuznen, lačen, migan in truden, drugi pa še posejejo.

Sedaj naj si pa vsak misli razloček moj čast in čast. Pri tej priliki so bile nepotjane naše delavske pravice potegnane kar naj

večkrat se nam ni postara smetivati, ako se ravna, da bi se vsaki delavec pri vsaki priliki izkazoval in prepričeval naše pravice le

... ..

Ljubljana. — Sredi postali čna, katerega vsaki po svoje vsaj nekoliko praznuje, praznovala je tudi naša stranka — v katero narode je nekdanj — tudi socialdemokrat g. F. Wouk padel, z ljudskimi shodom; kateri si je v kroniki shodov gotovo prvi prostor pridobil. Šilcan je bil od guri omenjenega gosp. in enakih kateri so hoteli priko porabiti, da bi pričeli agitacije za državnozbornke volitve. Sicer nam ni znano kakoršnimi nazori da se nša hoteli posteljiti temveč navedemo le toliko, da suzaj sklicestaja g. W. nismo čuši nijedne besede da bi zamogli ta pustni prisov vsaj zapostati. G. W. je odključil shod ter poudarjal važnost in potrebo shoda, kjer so državnozbornke volitve pred durmi. Naznanji je dnevni red kateri se glasi: I. Pregled obitnega stanja; II. Dogovor o državnozbornkih volitvah; III. Naveti in predlogi. Sklicatelj je potem opozarjal navzoče da si volijo predsednika, za katerega je bil v prvi vrsti sodrug Brozovič v drugi g. Regali predlagan, sod. Brozovič pa sklicatelju ni bil nikakor všeč, ter je rekel mej drugim da ne more biti za predsednika kjer nima voljne pravice, ter je hotel na vsak način da postane g. Regali predsednik, kar je pa meji navzočimi delavci veliko neveljo zabudilo. Sodruga Grabljevič in Brozovič sta protistovala proti takim postopanju pri ljudskem shodu, ter naglašala da ima vsaki pravico predsedovati, ako se pa obetniki delavcev bali, da naj bi bili izključeno le za obrtnike shod sklicati. Sklicatelj je bil na ta način primoran pustiti glasoviti, i. voljeni so bili: sodrug Brozovič predsednik, sod. Kordelič podpredsednik, sodruga Grabljevič in Cerar zapisnikarja in redarji Anderkul, Tokate, Čebular in Bartl. Brozovič je poudaril shod ter vprašal če želi kdo besedo v prvi točki, ah nihče se ni ogla-

ni, menda da so zaradi izvoljenega predsedništva v glavo dobro stopeni govori v grlu zastali. Pri drugi točki je bilo ravno tako, tedaj je s. Brozovič s kratkimi besedami dokazal, da kakor kaže slabe posejane skilosteljevi ni bil shod nikakor tako važen kakor se je poudarjalo, kjer obrtniški čestitje — da je njihovo stanje nad vsako kritiko! Tudi nas delavce ne zanimajo ne državnozbornske volitve ne korupcija obrtnikov; prvo zaradi tega kjer smo delavci brez volilne pravice in pri volitvah nič opraviti nimajo; drugo kjer smo si svesti da nas obrtniki ne bodo preverili in nam je samim znano, kaj da nam koristi. Pri navsehil stavil je s. Brozovič predlog da obhajamo prvi maj v nedeljo 3. majnika kar je bilo vsprejeto, kjer se nihče več k besedi ne oglasi je bil shod sklenjen kateri je trajal cel četrt ure.

Opomniti nam, da se ne čutimo vezani na vsprejeti predlog, kjer je bilo le malo delavcev navzočih, in upamo da bodi pri bodočem ljudskem shodu delavci za prvi maj ustopili.

Te poročilo James delavce kako strahno da so zmedene zamere v Ljubljani v delavnem ostru. Mi čuda da je delavsko gibanje popolnoma zastalo, ker že leta vodili trdije s spoznavanjem kakor ga ima g. Wook. Je ni dolgo kar je nič delavce da bi jim volilna pravica ni ne koristila, sedaj pa bi se pravice pri splošnih pravač nasproti delavcem nič omagil. Skrajni čas je da bi se takih h. dokali in vsi delavci odstranili, ter naj bi Ljubljansko delavstvo sklenilo pot po kateri hodi skupna delavska stranka v Avstriji, socialna demokratija.

Obhajamo pri tej priliki tudi da sodimo v Ljubljani niso porabili ljudskega shoda, ter sklenili resolucije v smislu postopanja socialne demokratije pri splošnih volitvah za državni zbor.

To se v nekaj se lahko popravi.

Uredništva.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija.

Financijski ministar Dunajski je odstopil, in je bilo napet preročenstvo za avstrijske politike. Slovani so izgubili v njem močni stebek pri vladi, torj zna vendar biti, da bo nemakoliberalna stranka prišla do vladanja. Novi ministar Steinbach, kateri je poklican mesto Dunajevskija je neki bolj nemškega duha, ter vnet za socialne reforme. Nam zna prav biti, skoravno ne pričakujemo dosti od tega. Sploh imamo o nemško-liberalne stranke ravno tako malo za pričakovati kakor od slovensko-konservativne.

Kakor se kaže bode morala vsaka vlada računati z socialnim vprašanjem, slovenske in slovenske glasila pa izrabljajo to v nacionalno hujkanje, čel nemški liberalci hočejo z socialnim vprašanjem spraviti režiser narodnega vprašanja z dnevnega reda, ter naglašajo da se mora narodno vprašanje pred rešiti, potem se bode zamoglo že le socialno v letni rešiti. To pa nikakor ni res, socialno vprašanje prodira vedno z večjo silo v prvo vrsto javnega življenja in bode prej ali poznej prekosilo vse drugo, in neobuda stranka ali vlada ne more isto odstraniti, najmanj pa z narodnim vprašanjem, dokler ne bode rešeno.

Trst.

V petek 6. t. m. smo imeli tukaj obravnavo zaradi našega lista. Zeločino so bili: urednik L. Zadnik, izdajatelj J. Šimovec, in ravnatelj tiskarne g. Polič, in to zato ker se je po maenju državnega pravdnštva izdala druga naklada šte. 7. katere je bila zaslečna. Obravnava je bila preločena, zatorej poročamo v prihodnji natančneje.

RAZNE VESTI

Duševna hrana. List za borzne poročila in dividende »Hanoverske Neuste Nachrichten« objavlja naslednjo notico:

Duševna hrana. Tiskalni socialnodemokratski list »Volkswille« objavu je te dni sestavko izdajatelj Jože Šimovec.

o potrebnih izdatkih nekoga slikarskega pomočnika. Med tem se nahaja, izdatke 40 mark 80 pf. na leto: za duševno hrano. »Anspoke, brošure in družtva. — Kaj torej srednji stan seveda ne more more storiti, se jasneje pristavlja

Kaj dobro zbilježeno za srednji stan i Seveda Skat igrali, se iz pivam nalivati, a smešnim lipšem, kakor Indijanci bahati, in če neozčenjen se po bordelih vlačiti — to zamore srednji stan, to pa tudi popolnoma zadostuje njegovi duševni višini, na kateri se nahaja. Delavec nasproti čuli potrebo izobraževanja. In le v sebi v korali, da porabi: kolikor mogoče za duševno hrano. Veča čast ne more delavce doleteti, kakor že ga v takem borznem listu grajajo. V spoštovanje pri ljudeh, kateri ne rajajo nismo okoli zatega tateca, zamore delavec le vpeševati, ako ga taki ljudje zbilježajo. Seveda mi dobro vemo kaj da ta upogodi (ako čuti) ost imajo strah, pred izobraževalnimi delavci, kjer vedor da se izobraženi delavce ne bo pustil tako nalagati, da borza, odiranje in dobičkarstva, kakor tudi milostni gospod kapitalist na vsak način med svetovni reči sliči. Pa tudi vedo, da bi, ko se bodo delavci v obilnem številu izobražili, prišel konec vsiga odušitva. Kajti le navedni delavec pranača robstvo, zavedni vodi svoje hačne zadeve sam.

Bogati Francozje. so si, pred malo čezm pri čestitih denarnih vrče po vseh delelah grozno veljavo pridobili, zato kjer se, za od vlade razpisano posojilo, 17 krat več podprali kakor, se je potrebovalo. Vse mednarodne novice so prišle iz tira, o teh bogatih in srednih Francozih, kateri so vilihali, da so že le pred 20 leti, Nemški 5 milijardov morali plačati, zdaj zopet tako strahno obogatili.

Govorilo se je, Francija je Paradiz nazemlja, defeta naklady, itd. le lakoto Francije pa vidi poročila »dnevna horhoratstvo« da je vlada pričarjena od zbornice 2 milijone zahtevali, da pomaga izostrina, hater se vedno lakota in mrava v vsaki revščini. Boga ne more biti kvantitacija v bogatih Francozih ilustrirano.

Bogati Francozje, kateri so njih denar za dobro obrnili posudili, stajajo, kakor nam je znano, odstotkov francoskega ljudstva, 90%, odstotkov, pa nimajo nič odveč da bi zamogli, denar ponujati, ali so pa v srečnem položaju v bogati Franciji lakota in mrav trpeti. Tedaj na eni strani v nekoliko rokah nakupičenje neizmernega bogastva, na drugi strani pa velika množica lednih in zmrazenih nemanišev vendar to ne ovira getove gospode o francoskem bogatstvu govorili in psali. Z ravno tako pravico bi tudi mi Avstrijan ci smeli o našem narodnem bogatstvu govoriti, vsaj imamo Rothschilda in Schwarzenberga me! našimi rojari. Pri nas pa tudi ne dovoljujejo milijone za lačne in zmrazene! Pa potovo tudi le zaradi tega, kjer v Avstriji niče lakota in mrava ne trpi.

K delavskemu gibanju.

Za zvišanje plače, na Dunaju so stopili vsi čevljaraki pomočniki in strajk. Slabe plače so jih prinile k tej stopnji, ker p-letniki nikdar niso htelli dobrih potem zbilježati plače. Revščina je med čevljarji stršna ve lka in nekateri nimajo niti obliek in obuvati, da bi z mogli zapustiti delavnice, vkiuh da so vedno prid o delali. Sodrugi strajkajočih je več tude in je podpora silo potrebna, zatorej naj se nabira kjer mogoče z i hojujoče nam »otrpine. Ter njih zanga je tudi naša. Nekaj podjetnik v je že prznalo nov tarif, le od podpore je odvisna popolna zmaga

OPOMBA.

K pozivu na podlagi centralnega volilnega odb. socialno-demokratske stranke v Avstriji, kateri je bil objavljen v zadnji št. našega lista, moramo opomniti, da naj se denar, ako je kje kaj mogoče nabradi za volilni fond, pošilja na Dunaj na uredništvo »Arbeiterzeitung« VI. Gumpendorferstrasse N. 60, ker se bodo tudi od tam poravnavali vsi stroški za volilno agitacijo.

Tiskarna Dolenc v Trstu.

Volilne shode zamorejo napraviti tudi osebe, katere stnajo volilne pravice. (Odlok ministrstva notranjih zadev od 29. jua. 1870. št. 2912).

De'ave, kjer je prišlo izarabite torej to pravico.

Nasabahol v nedeljo 22. t. m. se prirodi v dvorani »Hotel Europa« prosti shod. — Dnevni red: Razgovorjanje o državnozbornih volitvah in splošna volilna pravica. Začetek 7/5 uri popoldne. Razgovor bode v »akhu jenku.

V nedeljo 1. marca se bode priredil enak shod v slovenskem jeziku; slovenski delavci agitujo za ta shod, da so mnogobrojno udeležbo dokala da terja ljudstvo splošno volilno pravico.

Na socialdemokratskem stalistu se sledoči v Avstriji izhajajoči listi:

»La Confederazione Operaia« (italijanski) v Trstu. Uredništvo in upravnništvo: Via Farneto 1. Izhaja dvakrat v mesecu. Četrletno 40. kr.

»Obuvnik« (češki) v Pragu, Smichov. Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 25. kr.

»Časopis stavrbnich delniků« izhaja v Pragu. Uredništvo: Weinberge, Klicengasse 15; upravnništvo: Smichov pri Pragu, Pilsnerstrasse 225. Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 20. kr.

»Der Arbeiterwille« v Gradcu. — Uredništvo in upravnništvo: Sackstrasse, 55. Izhaja 2. in 4. sredo v mesecu. Četrletno 30. kr.

»Arbeiter-Zeitung« na Dunaju. — Uredništvo in upravnništvo: VI. Gumpendorferstrasse 60. Izhaja vsaki petek. Četrletno 75. kr.

»Arbeiterstimme« v Brnu. Uredništvo: Lazarthgasse 3; upravnništvo: Kothgasse 1. Izhaja 1. in 3. sredo v mesecu. Četrletno 30. kr.

»Socialdemokratische Monatschrift« na Dunaju. Uredništvo in upravnništvo: VI. Gumpendorferstrasse 60. Četrletno 30. kr.

»Fachblatt der Drechsler« na Dunaju. Uredništvo in upravnništvo: VI. Schmalhofgasse 12. Izhaja 1. in 3. četrtek v mesecu. Četrletno 30. kr.

»Freie Schuhmacher-Zeitung« na Dunaju. Uredništvo in upravnništvo: VII. Neustiftgasse 135. Izhaja 1. in 4. četrtek v mesecu. Četrletno 30. kr.

»Vorwaerts« (knjigotiskarski organ) na Dunaju. Uredništvo: VII. Zieglberggasse 25; upravnništvo: I. Am Bergl 1. Izhaja vsak petek. Četrletno za Dunaj glid. 1.10, za Austro-Ogersko glid. 1.15.

»Hutmacher Fachorgan« Oesterr.-ung. na Dunaju. Uredništvo: V. Griesgasse 22; upravnništvo: V. Schwarzhornngasse 2. Izhaja

»Der Textilarbeiter.« Reichenber, Wallensteinstrasse 15. velja za četr leta 25. kr.

Sodrugi delavci! Nabirajte povsod marljivo za podporo lista, da bode mogoče izdavateljem svojo nalogo izvršiti!

Vsa uredništva delalskih listov se prosi, da bi zamenjali številke z našim listom.

(Alle Arbeiterblätter werden um Tausch-Exemplare gebeten.)

Osemurni delavni čas.

Resna beseda

onim, kateri tega še ne vedo.

Velja 3 kr.

Naročila sprejema uredništvo našega lista.

11. številka izide dne 6. marca.

Odgovorni urednik Ljudevit Zadnik.